

A JÁNOS LOVAGOK SZEREPE ZSIGMOND KIRÁLY KORÁBAN.

NAGY LAJOS király halálakor, 1382 szeptember 11-én midőn leánya Mária Magyarország trónját elfoglalta, a Jeruzsálemi Szent János lovagrend magyar-szlavóniai rendtartománya élén Palisnai János állott.

Ez a férfiú egy kőrösvármegyei nemes család ivadéka volt. Atyja Palisznát (később Palicsna) bírta, a honnan a család nevét vette.

Eredetéről azonban legendák keringtek, többek között azt beszélték róla, hogy ereiben az Anjouk vére folyik. Mi volt igaz e mendemondákból, nem állapítható meg, annyi azonban tény, hogy maga Palisnai, illetőleg későbbi párthívei szélében-hosszában terjesztették az előkelő származásáról szóló legendákat, melyekkel szerény származását igyekezett palástolni, hogy szívós kitartásával és féktelen erőszakosságával szerzett hatalmát, az előkelő származás látszatával is erősítse.

Midőn 1378-ban Belmonte Raymund visszavonult a magyar-szlavoniai rendtartomány kormányzatától, a lovagok őt választották vránai perjellé. Rövid néhány év alatt azonban rettegetté tette nevét a dalmát tengerpartokon.

Nagy Lajos király halálakor épen Budán tartózkodott, ezt az alkalmat használta fel arra, hogy az ország főuraival megismerkedjék.

1382 szeptember 29-én Székesfehérvárott találjuk, mely rendháznak ekkor Bubek Imre, a későbbi vránai perjel volt a főnöke. Ide hozta Mária királynő engedélyét, a melyben a rend tulajdonát képező zalavármegyei Ujudvar nevű birtokainak Kanizsai Lőrincz fiai: János esztergomi prépost, Miklós és István részére leendő elzálogosításába beleegyezett.¹

A Kanizsaiak 4000 arany forintért vették zálogba Ujudvart, ezt a pénzt Palisnai egyházi czélokra ígérte felhasználni, valójában azonban hadikészülődésekre fordította.

Ismeretes a történelemből, hogy a serdületlen korú Mária királynő helyett a kormányt Erzsébet anyakirálynő vezette, kinek környezetében levő főurak épenséggel nem örvendettek valami népszerűségnek.

A nőuralom ellen az elégületlenség elsősorban a délvidéken tört ki.

Az elégületlenséget, nem csupán önzés s a nőuralom, valamint a királynők környezetében élő főurak elleni ellenszenv támasztotta, az elégületleneket főleg azon körülmény hajtotta nyílt lázadásba, hogy a török és a velenceiek által fenyegetett tenger mellék védelme érdekében Mária királynőtől mit sem várhattak.

Velence különben már Nagy Lajos király halála óta arra törekedett, hogy a tengerparti városokat és a horvát főurakat Magyarországtól való elszakadásra bírja.

Velencének elsősorban Palisnai vránai perjelt sikerült az elszakadás eszméjének megnyerni, a többi uraknál azonban egyelőre nem ért célzt.

Palisnai elpártolásáról 1383-ban Budán még mit sem tud-

¹ Fejér: Cod, Dipl. IX. 1. 467.

tak, mert ebben az évben Mária királynő egy tanukihallgatási parancsot intézett érdekében a székesfehérvári káptalanhoz.¹

Rövid idő múlva azonban Palisnai kitűzte a lázadás zászlaját a vránai várra, mely ettől kezdve közel egy évtizeden át a délvidéki lázadás főfészke lett.

Csakhamar hozzá csatlakoztak Lackfi István, unokaöccse Dobrogostyei András, Horváthi Pál zágrábi püspök, ennek fivérei János macsói bán, szerémi és pozsegai főispán, valamint László, továbbá Frangepán István vegliai, zengg-modrusi gróf, Korpadi János és László, Szécsi Miklós volt országbíró, Szamobor Miklós tárnokmester, Palisnai János fivére Tamás, unokaöccsei Miklós osztroviczai gróf, ifj. János, a későbbi vránai perjel és Beriszló.

Az elégületlenek Durazzói Károlyt akarták a trónra emelni, mely tervet I. Tvartkó boszniai király, az anyakirálynő rokona is titkon támogatta.

Károly maga eleinte habozott, sőt neje határozottan ellenetzte a magyarországi kalandot, azért kétszínű játékra határozta el magát.

Úgy tett, mintha az összeesküvők ajánlatát elfogadná, de egyúttal Erzsébet anyakirálynőhöz fordult, hogy Anjou Lajos trónkövetelő ellen segílyt adjon neki.²

Erzsébet mit sem sejtve Horváthi János bánt és Palisnai János vránai perjelt küldte Nápolyba, hogy neki a kért segílyt megvigyék.

Hogy azonban melyikük ment el, az nem állapítható meg biztosan, annyi azonban kétségtelen, hogy bármelyikük ment is el, az Erzsébet anyakirálynő által küldött pénzt nem a nápolyi vetélytársa ellen használta fel.

Tvartkó boszniai király fegyverkezése a budai udvar figyelmét ismét Dalmáciára irányította.

Dalmát bánná az erélyes Lackfi Istvánt nevezték ki, a mit Erzsébet királyné 1383 június 15-én tudatott a dalmát városokkal s egyúttal megigerte, hogy személyesen fog hozzájuk ellá-

¹ Fejér i. m. X. 1. 125.

² Századok 1896. 624.

togatni. Garai nádor tanácsára a királynők 1383. év őszén csekély számú kísérettel csakugyan a délvidékre jöttek.

A nádoron kívül Lendvai István szlavon bán, Lackfi István és Alsáni Bálint bibornokok voltak velük.

Jövetelük hírére az elégületlenek nagyrésze, köztük Horváthi János és Horváthi Pál meghódoltak, ellenben Palisnai Vránába zárkózott. Erzsébet anyakirálynőt s Mariát mindenütt a legnagyobb hódolattal fogadták, október 24-én a királynők már Zárában voltak.

Palisnai vránai perjelt e gyorsaság meglepte, mivel ellenállásra már nem volt ideje, odahagyta Vránát, melyet Lackfi István ostrom alá vett.

A vránai lovagok négy napi ostrom után megadták magukat, mely örvendetes hírt Lackfi sietve közölt a Zárába érkező királynőkkel.

A királynők hét napig időztek Zárában, a honnan november 4-én átmentek Vránába, a hol a János-lovagok őket vendégszeretőleg fogadták. Itt ülték meg Szent Imre herczeg ünnepét s az isteni tisztelet után visszatértek Zárába. Ezalatt Palisnai Tvirtkó boszniai király udvarában várta be a királynők távozását.

Erzsébet anyakirálynő Palisnait, a miért nem hódolt meg előtte, megfosztotta a perjelségtől s november 25-én Horváthi Pál püspökhöz intézett rendeletében már mint volt perjelről emlékezik meg róla.

Helyét Belmonte Raymund foglalta el, ugyanaz a férfiú, a ki már Nagy Lajos király uralkodása alatt is viselte a vránai perjelséget, a melyről 1378-ban lemondva, a csurgói rendházba vonult vissza. Belmonte Raymund egy 1384 november 16-án Zárában kiadott oklevelében, magát vránai perjelnek, dubicai főispánnak és a magyar-szlavoniai rendtartomány főnökének nevezi.¹ De Palisnai nem volt az az ember, a kit egykönnyen meg lehetett volna törni, bár Belmonte Raymund helyébe, 1385-ben Hédervári János lépett, Palisnai János 1385-ben is használta a vránai perjel czimét.²

¹ Fejér: X. 2. 179.

² Margalics Ede: Horvát Tört. Repert. I. 162. Márki Sándor: Mária Magyarország királynője 50.

Palisnai még 1384-ben egyik unokaöccsét és Horváthi János bánt Nápolyba küldte, hogy Károly nápolyi királynak a magyar koronát felajánlja. Ezalatt azonban egyre folytak az alkudozások, egyfelől Mária királynő, másfelől a lázadók között.

1385. év folyamán Pozsegán tanácskoztak a kibékülésről, sőt Tvardkó színleg is barátságot kötött a királynők legodaadóbb hívével Garai Miklós nádorral, de azért csak egyre folyt az aknamunka, sőt az elégületlenek ép a béketárgyalások alatt újból Nápolyba küldték Horváthi Pál zágrábi püspököt és Kanizsai Miklóst, hogy pártfeleik nevében Károlyt Magyarországra hívják.

Mária királynő április 2–18-án Pozsegában volt s innen intézte április 2-án leiratát a János lovagok dubiczai házfőnökéhez és április 18-án Hédervári János vránai perjelhez, a melyben a dubiczai pálosokat védelmükbe ajánlotta.¹ Károly nápolyi király végre is Horváthi Pál zágrábi püspök és Kanizsai Miklós rábeszéléseinek engedve 1385 szeptember 14-én Nápolyban hajóra szállott, hogy Magyarországra utazhasson.

Október és november havában már Zágrábben találjuk, a hol Horváthi Pál püspök vendége volt. Innen december elején Budára ment, vele tartott Palisnai János is, a ki 1386. év elején hivatalosan már ismét vránai perjelnek czimeztetik.

Az 1385 december 31-én végbement koronázáson azonban nem volt jelen, mert Károly leküldte a tengermellékre, majd megkoronáztatása után horvát-szlavon-dalmát bánná nevezte ki.

Károly ellen 1386 február 7-én elkövetett merénylet után Horváthi János fegyvereseivel csak nagy nehezen tudott megmenekülni Budáról, a honnan a délvidékre sietett, hogy megvigye a rémhirt Palisnainak.

Palisnai e hírekre rögtön az ellentállás szervezéséhez fogott.

Közel egy fél éven át folytak a küzdelmek, a nélkül, hogy akár a királynők hívei, akár a lázadók számbavehető sikert értek volna el, midőn a királynők ismét a délvidéket szándé-

¹ Margalics Ede: i. m. I. 640.

koztak felkeresni, remélve, hogy onnan könnyebb lesz a lázadókát lecsillapítani.

1386 szeptember 4-én Kapronczán találjuk a királynőket, a honnan Diakovárra mentek.

Diakovárott pár napi pihenőt tartván, a Garaiak ősi fészke Gorján felé indultak.

Palisnai erről értesülvén, Horváthi Jánossal és Lászlóval együtt útközben lesbe állottak.

A királynők és kíséretük gyanútlanul közeledtek Gorján felé, midőn szeptember közepén egyik nap hajnalán a fák sűrűjéből hirtelen fegyver villant elő s az erdő rejtekéből az összeesküvők csapata rohanta meg a menetet.

Az összeesküvők a királynők kíséretének több tagját, közte Garai Miklós nádort levágták, az elfogott királynőket pedig elébb Ivanics, majd Gumnik (Bosziljevo) várába, végül Novigrádba szállították.

Az utóbbi vár a legalkalmasabb helyül kínálkozott a fogoly királynők őrzésére, mert Vrána közelében volt.

A fogoly urakat vasra verve Pozsega, Oriovác, Csáktornya (Pakrácz mellett) és Pocsitelj, vagy másként Vuksán várába (Likában Novigrad felé vezető úton) szállították. Az utóbbi kettő szintén a vránai perjel birtokában volt.

A királynők elfogatása után Palisnait Zarában találjuk, a hol Horváthi Jánossal és fivérével Pál zágrábi püspökkel tanácskozott.

Kévéssel rá, hogy Erzsébet anyakirálynőt megfojtották (1387 január 16.) Palisnai egyik unokaöccsét Palisnai Tamást és Horváthi Pált Nápolyba küldte, Margit nápolyi királynőhöz, ama ígérettel, hogy a fogságban sinylődő Mária királynőt neki kiszolgáltatja. Ha Palisnai képes lett volna ígéretét beváltani, úgy Mária is anyja sorsára jutott volna.

Ekkorra azonban az ország minden részéből érkeztek segélyhadak, hogy a királynőket lealázó fogságukból kiszabadítsák.

Palisnai még 1387. év január havában végigvonult Dalmácián, a városok sorra meghódoltak, de Novákvára Knin környékén ellenállott. Palisnai csakhamar ostrom alá vette a várat s még január 28-án is ostromolta.

E közben Losonczi László bán egész Zágrábig nyomult előre, hol február 23-án tábort ütött. Palisnai e hírre Horváthi Jánossal egyesülve Zárából Zágráb felé vette útját.

Losonczi bán márczius 1-én a Zágráb fölötti Grecs (Grics) erődítvényt is hatalmába kerítette, de Zágrábot nem bírta bevenni, főleg mivel a káptalani városrész szívós ellentállást fejtett ki.

Palisnai hadai azonban csakhamar kiverték Losonczi László bánt Grecsből, majd Zágrábot és Medvevárát is megszállták, sőt Palisnai unokaöccse Boriszló és Horváthi János Szlavoniát is elárasztották hadaikkal. Palisnai Beriszló hadai innen Pécsét támadták meg s a várost felégették.¹

De csakhamar megfordult a koczka. Garai Miklós, a megölt nádor hasonnevű fia, Frangepán János vegliai és zenggi gróf és Kanizsai István hadaikkal rárontottak a Horváthiakra s egymásután vették ostrom alá sziklaváraikat, Velenceze hajóhada pedig a dalmát tengerpartot őrizte, hogy a lázadók Dalmáciát ne játszhassák a nápolyi királyi ház kezére.

Így azután Palisnainak nem sikerült tervét végrehajtania, hogy Mária királynőt Nápolyba szállíttassa. Zsigmond, a kit a rendek 1387 márczius 31-én királylyá koronáztak, április elején szintén hozzáfogott a hadműveletekhez. Csakhamar hozzá csatlakoztak Losonczi László horvát bán, Maróthi János, Frangepán János és István.

Zsigmond hadai csakhamar megtisztították Horvátországot a lázadóktól, a kik Horváthi János példáját követve Boszniába menekültek.

Egyedül Palisnai tartotta még magát a pártütők közül.

Palisnai a Horváthiak bukása után előbb Pocsitelj várába sietett, a hol a Gorjánnál elfogott magyar urak voltak elzárva, a kiket a nagyobb biztonságot nyújtó Novigradba akart szállíttatni.

Ebbeli szándékában azonban megakadályozták Frangepán János és a Guszity nembeli Korbavai grófok, a kik Pocsitelj várát csakhamar körülvették hadaikkal, melyben rövid idő múlva éhség ütött ki.

¹ Békefi Remig: A pilisi apáts. tört. 188.

Palisnai kénytelen volt a várat feladni s a fogoly magyar urakat szabadon bocsátani, maga pedig Novigradba vonult, hol Mária királynő volt elzárva!

Novigrad várát ekkor a tenger felől Velenceze zárta körül, csakhamar azonban megérkeztek Frangepán János és a Guszity nembeli Korbavai grófok, a kik a zenggi segédcsapatokkal ostrom alá fogták a várat.

Palisnai ekként két tűz közé szorulván, június hó 4-én a várat Barbadigó János tengernagynak adta át, maga pedig fegyveresen elvonult.

Ugyanaz nap nyílt meg Mária börtönének ajtaja. A királynő még azon a napon elhagyta szenvedéseinek színhelyét s hajóra szállott, míg Palisnai sietve Vránába vonult, mely várat védelmi állapotba igyekezett hozni.

Mária kiszabadulásával a délvidéki lázadás tüze lelohadt, de Palisnai Vránában még makacsul tartotta magát.

Zsigmond király, a mint Mária kiszabadulásáról értesült, Palisnait összes méltóságaitól megfosztotta, horvát bánná Losonczyi Lászlót, vránai perjellé Losonczyi, egyes források szerint Nagymihályi Lackfi Albertet nevezte ki.¹

Ezek az intézkedések azonban nem sok befolyással voltak a felkelő hadjárat további sorsára, mert a vránai János-lovagok, a kik nem ismerték el Zsigmond kinevezési jogát, elszántan kitartottak Palisnai mellett.

Az új bán testvérével Alberttel, az újonnan kinevezett vránai perjellel, továbbá Tamás és Butkó korbavai grófokkal egyesülve, még 1387. évi október hó elején vette Vránát ostrom alá, de a János-lovagok elszántan védték a várat, noha sem Palisnai nem volt a várban, sem pedig segítséget nem remélhettek sehonnan sem.

Az ostromlók azonban nem tágitottak, még november közepén is hasztalan ostromolták a várat.

Palisnai azonban időközben Horváthi Jánossal egyesülve egy tekintélyes számú hadat gyűjtött össze Boszniában, a melyvel azután Vrána felmentésére sietett.

¹ Turul: 1883. 20. — Kukuljevics Iván: Priorat Vranski.

A mint erről az ostromlók értesültek november 11-én sietve visszavonultak Vrána alól. Losonezi Albert Nónába (Nin) húzó-dott s november 17-én innen értesítette a spalatóiakat a Vrána alatt történekről.¹

Palisnai, Vrána felmentése után december 17-én elfoglalta Osztrovicza várát s ekként ismét megvetette a lábát a tengerparton.

A dalmáciai városok, a melyek meghódoltak Zsigmond királynak, Palisnai újabb sikerei következtében csakhamar elpártoltak, de nem is tehetek volna másképp, mert Palisnai hadai folyton zaklatták a polgárokat. Spalato város 1388 január 19-én keservesen panaszkodik Zsigmondnak, azokért a károkért, a melyeket a lázadóktól elszenvedni kénytelenek.

Kijelentik, hogy Dalmácia mindaddig nem juthat Zsigmond birtokába, míg a vránai perjel el nem bukik.

Palisnai az 1388. év folyamán tovább folytatta a harczot Zsigmond ellen, miután Vránát biztonságra helyezte Klissába vonult.

Az 1388. év elején Hervoja Bosznia vajdája fivérével Vojzslávval, nagy boszniai sereg élén Kninbe jött a lázadók segítségére. Márczius havában Vladkó herczeg is Klissába jött, a hol Palisnai valóságos udvart tartott. Ide jöttek a dalmát városok kövctei is, hogy hódolatukat bemutassák a rettegett perjel előtt.

A Klissában folytatott tanácskozások után Horváthi Pál zágrábi püspök harmadizben ment Nápolyba, hogy Drurazzói Károly fiát Lászlót magával hozza, a kit a lázadók királylyá akartak kikiáltani.

Horváthi azonban visszatérőben hajótörést szenvedett s az alkudozásokat tartalmazó iratok Velenceze kezébe kerültek.

A signoria sietett az elfogott iratokat lemásoltatni és a másolatokat Zsigmond király kezébe juttatni, így azután az egész terv kitudódott.

Még 1388 nagybőjűjén Palisnai Beriszló, Horváthi János és társai átkelven a Száván, Szerém és Valkó vármegyékben lobogtatták a lázadás zászlóit.

¹ Margalics Ede: i. h. I. 642. Lucius: Memor. di Trau 334.

Ezúttal azonban megjárták, mert Garai Miklós és hivei a lázadókat körülfogtak, legnagyobb részük elesett, a fogságba jutottak pedig, mint Palisnai Beriszló kivégeztettek, csak kevesen menekültek meg, ezek közé tartozott Horváthi János, a ki Bosznia felé vette útját.

1389. év elején Palisnai ismét betört Szlavoniába, de Zsigmond hadai visszaverték, azonban Losonczy — egyes történétírók szerint — Nagymihályi Lackfi Albert, Zsigmond király által kinevezett vránai perjel, a kit 1389 február 24-én a tengerpart felügyeletével bízott meg, nem boldogult Palisnai es Horváthi János hadaival.

Az év nyarán újból kitört a harc. Losonczy László bán június havában Klissát foglalta vissza a lázadóktól, Garai Miklós pedig Horváthi János hadait szorította vissza, mire Palisnai Vránába húzódott.

Ekkor azonban ismét Tvartkó boszniai király jött Vrána segítségére. Tvartkó november elején már Zára környékén táborozott s november 15-ike táján Zára és Vrána vidékén 1600 ökröt, 300 szamarat s mintegy 3000 más jószágot rabolt, úgy hogy a záraiak segélyére küldött királyi seregnek november 17-én Nónába kellett visszahúzódnai.

A záraiak hívására Frangepán János vegliai és modrusi gróf, Zarába jött hadaival s onnan a zárai polgárokkal Vrána megvívására indult. Palisnai november 24-én a János-lovagokkal kitört a várból s rendkívül heves harc után kénytelen volt a vránai vár bástyái mögé vonulni.

A november 24-én vívott ütközetben a János-lovagok és fegyvereseik közül 120-an estek el, maga Palisnai is csipőjén oly súlyos sebet kapott, hogy harczképtelen lett.

Palisnai segélyére érkezett boszniai hadak azonban december 10-én visszaszorították a záraiakat, minek következtében Vrána felszabadult az ostromzár alól.

A november 24-én vívott véres ütközetrel Palisnai is befejezte pályafutását, még három hónapig élt, 1390 február 16-án elköltözött az élők sorából.

A vránai lovagok, a kik valóságos rajongással viseltettek iránta, nem hagyták el betegsége alatt sem.

Az a káros szövetség, melyet Tvartkó boszniai királylyal kötött, mely a magyarországi rendtartománynak helyrehozhatlan károkat okozott, halála után sem szűnt meg.

A lovagok, Zsigmond király által kinevezett vránai perjelt, már csak azért sem ismerték el főnöküknek, mert azt a lovagrend belügyeibe való illetéktelen beavatkozásnak tekintették, ép ezért Palisnai halála után hasonló unokaöccsét választották meg vránai perjellé s egyúttal a magyar-szlavon rendtartomány főnökévé.

Ez a választás Tvartkó boszniai király hozzájárulásával történt, a ki immár azt hitte, hogy Palisnai halála után Vránával szabadon rendelkezhet.

Alig fogadta el II. Palisnai János a perjelséget, Tvartkóval gyűlt meg a baja, a ki Vrána és Osztrovicza várak átadását követelte.

A vránai lovagok nem tudták megértetni a telhetetlen boszniai királylyal, hogy a lovagok tulajdonkép szövetségei és nem alattvalói neki, daczára annak, hogy Tvartkó 1391. évi márczius 23-án meghalt, még egy éven át folyt a viszálykodás a boszniaiakkal, midőn 1392. év márczius elején Vukcsics Vuk boszniai bán II. Palisnai Jánost és ennek fivérét álnokul elfogatta és Boszniába hurcolta.

Alig egy havi fogság után, ugyan Tvartkó utóda Dabisa István szabadon bocsátotta őket, de a fogság végre meggyőzte a vránai lovagokat, a boszniai királylyal kötött szövetség káros következményeiről, a melyeket a lovagrend úgy a tengerparton, mint az országban elszenvedni volt kénytelen.

Bár Palisnai lázadásában inkább csak a vránai lovagok vettek részt, mindamellett Zsigmond haragja egyformán sújtotta a dráváninenni és a drávántúli országrészekben lakó lovagokat. Aminthogy Zsigmond nem tudott megmérkőzni Palisnaival, haragját elsősorban a magyarországi rendházakkal érezte. Bár kétségtelen, hogy a szorosabb értelemben vett magyarországi rendházak, a melyeknek akkoriban inkább csak lelkésztagjai voltak, nem vettek részt a délvidéki lázadásban, sőt Palisnai vránai perjellel összekötetésben sem állottak, legjobban meg-sínylették a vránai perjel lázadásának következményeit.

A közel egy évtizedig tartó polgárháború alatt a rend birtokai folytonos pusztításoknak voltak kitéve.

Zsigmond példáján vérszemet kaptak a hatalmasok, úgy az egyháziak, mint a világiak, egyre-másra foglalták el a rend birtokait, már-már úgy látszott, hogy a rend, mely Nagy Lajos király alatt fénykorát élte Magyarországon, a király halála után egy évtized múlva megszűnik.

Végre maguk a vránai lovagok is belátták, hogy a boszniai királylyal való végzetes szövetség a magyar-szlavon rendtartomány megszűnésére fog vezetni.

1394-ben történt az elhatározó lépés a boszniai királylyal való szakításra. II. Palisnai János lemondván a vránai perjelségről a rend bélai várába (Bélavár, Varasd vármegye) vonult vissza, hol a következő évben, 1396 június 20-án Ivanec szabaddalmi ügyét rendezte.¹

Utóda a vránai perjelségben Bubek Imre, Bubek Detre bán fia, egykor a székesfehérvári János-lovagok főnöke lett.

II.

Mialatt közel egy évtizeden át folyt a vránai perjel és Zsigmond király között a küzdelem, az alatt az ozmán hatalom mindegyre fenyegetőbbén lépett fel.

Orbán pápa még 1385 december 8-án rendeletet bocsátott ki a magyar-szlavoniai rendtartomány alá tartozó rendházakhoz, hogy a rhodusi nagymesterhez csatlakozva a törökök elleni harcra vonuljanak.²

Teljesítették-e ezt a parancsot a magyarországi lovagok, erre nézve nincsenek adataink, de az akkori viszonyokból következtetve aligha tettek eleget a pápa parancsának.

Még XI. Gergely pápa 1375 december 8-án kiadott parancsa következtében 1377. év tavaszán 500 loagnak kellett a kelet-római császárság védelmére vonulnia, mely számból a magyar-szlavon rendtartománynak 18-at kellett kiállítania.³

¹ Margalics Ede: Horvát Tört. Repert. I. 260.

² Fejér: X. 8. 183—185.

³ Theiner: Vetera Monum. Hung. II. 121.

Ekkoriban a magyarországi házakban alig voltak lovagok, míg a tenger melléki rendházakban élő János-lovagokat a Palisnai perjel lázadása tartotta lekötve.

Bubek Imre megválasztásával csakhamar megváltozott a helyzet.

Zsigmond belenyugodott a választásba, sőt kísérletet sem tett, hogy az általa vránai perjellé kinevezett Losonczy Albert érdekeit megvédjé.

Az új perjel meg 1394-ben foglalta el székét Vránában, mert egy 1395. január 4-én kelt oklevél már vránai perjelnek mondja.¹

Bubek Imrére súlyos feladatok nehezednek.

Hogy a lovagrend feladatának megfelelhessen, a Palisnai perjelsége alatt elfoglalt jószágokat kellett neki visszaszereznie.

Zsigmond attól kezdve, hogy Bubek lett a vránai perjel, némi jóindulatot kezdett tanusítani a lovagok iránt.

Ennek első jele volt az 1395. évi augusztus 24-én Mosz-lavinában kelt oklevele, a melyben a vránai perjelt az elfoglalt jószágok visszaszerzésében támogatta.²

De Zsigmondnak nagy oka is volt, hogy magatartását a rend iránt megváltoztassa.

Zsigmond már évek óta a törökök elleni hadjáratra készült, de jól tudta, hogy egymagában nincs elég ereje, hogy a küzdelmet a félholddal felvegye, mert a trónralépte óta folyó belháborúk elgyengítették Magyarországot.

Zsigmond már 1394-ben készült a törökök ellen. Kérésére IX. Bonifác pápa 1394. június 3-án keresztes hadjáratot hirdetett Boszniában, Horvátországban, Dalmáciában és Szlavóniában.

De ez a felhívás eredménytelen maradt. 1395. október 10-én a pápa a salzburgi érseket szólította fel a keresztes háború hirdetésére, ekkorra már Zsigmond király is megkezdte az előkészületeket a törökök ellen indítandó hadjáratához.

Levelet intézett testvéréhez Venczelhez, Albrecht herceg-

¹ Hazai Okmt. III. 251.

² Fejér: X. 2. 279.

hez, a német lovagrendhez és Rhodusba a János-lovagokhoz, Kanizsai Miklós tárnokot pedig Franciaországba küldte, hogy az ottani nemességet fegyverre szólítsa.

Ép ez időtájt halt meg a János-lovagrend nagymestere Heredia János Nándor (1396 márcziusban Avignonban), a kívül Zsigmond ugyan nem állott összeköttetésben, de nagy terve érdekében hozzá is küldött követeket.

A mint a rend tagjai Rhodusban Heredia nagymester haláláról értesültek, nyomban megtartották a nagymester-választást, mivel Bajazid szultán napról-napra fenyegette a lovagrend akkori székhelyét.

A rendtagok bizalma Naillac Philibert aquitaniai nagyperjelben összpontosult, a kiből a hadvezéri tehetség, az államférfiú éleslátásával egyesült.

A rendtagok jól tudták, hogy a törökökkel, a kik szüntelen fenyegették Rhodust, előbb-utóbb mérkőzésre kerül a dolog, ép azért lelkesedéssel üdvözölték az új nagymester székhelyét, a ki a lovagokat Zsigmond király által a törökök ellen indítandó hadjáratbani részvételre szólította fel.¹

Nem lehet czélom, hogy a hadjáratról részletesen foglalkozzam, csak annyiban terjeszkedem ki reá, a mennyiben a János-lovagoknak e hadjáratban való szereplésével összefüggésben áll.

1396. év tavaszán már egész Európa visszhangzott a hadi készülődésektől. A francziák az útközben hozzájuk csatlakozott német urakkal június közepén értek Budára.

A német birodalmi János-lovagok az ekkor már nyolczvan éves gróf Hohenzollern Frigyes bailli vezérlete alatt jöttek, hozzájuk csatlakoztak még Frigyes nürnbergi vágróf, Rupprecht pfalzi gróf, a mümpelgradi gróf és a Katzenellenbogeni gróf.

Naillac Philibert nagymester ezalatt Velenczével szövetkezve a János-lovagok rhodusi gályáiból és velencei hajókból, összesen egy 44 gályából álló hajóhadat szervezett, melynek parancsnokává Moncenigo Tamás velencei tengernagyot tette,

¹ Karl Falkenstein : Geschichte des Joh.-Ordens 138—39. — Vertot René Aubert : Histoire des Chevaliers Hospitaliers II. 111.

a hajóhad a Fekete-tengeren foglalt állást, míg a nagymester, a kíséretében álló lovagokkal hajókon a Dunán Budára evezett, a hová június közepén érkezett meg.¹

A magyarországi János-lovagok közül nem sokan vettek részt a hadjáratban. Annyi kétségtelen, hogy II. Palisnai János. volt vránai perjel, akkoriban már a bélai ház főnöke, nem vett részt a hadjáratban, mert 1396 június 20-án egy oklevelet állított ki Bélavárában, ellenben Bubek Imre vránai perjel és Balduin a székesfehérvári lovagok főnöke alkalmasint résztvettek a nikápolyi csatában, sőt Balduin alkalmasint ott is esett el, mert 1396 óta nincsenek róla adataink.

Júliusban megindult a sereg Budáról az Alduna felé, szeptember 28-án azután Nikápolynál szemben állott az egyesült keresztény sereg Bajazid hadával.

Ez volt az első eset, hogy európai területen az izlám és a keresztény sereg egész hatalmával megmérkőzött.

Tudvalevőleg, az első támadást a francziák intézték a törökök ellen, bár Zsigmond hasztalan igyekezett őket lebeszélni ebbeli szándékukról, mert a magyarok, a kik már több ízben állottak a törökökkel szemben gyakorlottabbak voltak, mindamellet a francziák maguknak követelték az első támadás jogát.

A németbirodalmi János-lovagok a második, a nagymester vezérlete alatt állók pedig Zsigmonddal együtt a harmadik csatarendben voltak.

A francziák visszaveretése után a németek, a lengyelek és a többi keresztések, a francziák segélyére siettek, a küzdelem sokáig kétes volt, csak midőn Lazarevic István szerb despota a törökökhöz pártolt, dőlt el a csata sorsa.

Zsigmond, miután a királyi zászló elesett, környezetével a Duna felé vette útját, vele volt Cilli Hermán gróf, a nürnbergi várgróf, Kanizsai János esztergomi érsek, Naillac Philibert, az öldöklésből megmenekült rhodusi János-lovagokkal. Zsigmondot és kíséretét a Zára által felszerelt hajó, a többi menekülőket

¹ Hadtört. Közl. 1894. 491. — Karl Falkenstein i. m. 139. — Vertot i. m. II. 117.

pedig a szövetségesek gályái szállították le a Duna torkolatáig, a hol a János-lovagok fekete-tengeri hajóhada fogadta őket. A megmenekültek között volt gróf Hohenzollern Frigyes a németországi János-lovagok főnöke is, a ki a vele tartó németországi lovagokkal együtt a Duna torkolatánál csatlakozott Zsigmond király kíséretéhez. Az egyesült rhodusi-velencei hajóhad azután Konstantinápolyba, majd Rhodusba vitte a menekülőket.

Zsigmond kiszállván Rhodusban, néhány napig a János-lovagok vendége volt. Csakhamar azonban hajóra szállott s Dalmáciába hajózott. Deczember 10-én ért Lacroma szigetére, deczember 30-án már Spalatóban találjuk.¹

III.

Zsigmond a nikápolyi hadjárat után sem szünt meg jóindulattal lenni a lovagrend iránt, de a közbejött események csakhamar megbontották a jó viszonyt, mely Naillac Philibert nagymester székfoglalója óta fennállott.

Zsigmond udvarában lebzselő külföldi kalandorok részére osztogatott bőkezű adományok, Zsigmond pazarló életmódja, felkeltették az elégületlenséget, összeesküvés támadt, a melynek élére az ország főurai állottak.

Ebben az összeesküvésben Bubek Imre vránai perjelnek is jelentékeny szerepe volt. Az elégületlenek, mint Bubek Detre nádor, Imre vránai perjel, Kanizsai János érsek, Szécsényi Simon felmentek a budai várba s egyszerűen tudtára adtak Zsigmondnak, hogy többé nem engedelmeskednek neki s 1401 április 28-án fogságra vetették. Két nappal megelőzőleg Bubek Imre a vránai perjelt Székesfehérvárott találjuk, hol a Tinódi fivérek osztályügyében intézkedett.²

Mig Zsigmond király fogva volt, a rendek Bubek Imrét tették meg horvát bánná, de a mint a király kiszabadult a fog-

¹ G. Köhler: Die Schlachten von Nicopoli und Warna. — Századok 1896. 809. — Karl Falkenstein i. m. 138—139.

² Hazai Okmt. V. 194.

ságból, Eberhard Albert zágrábi püspököt tette melléje társbánná.

Bubek Imre és Eberhard püspök, bár különböző pártállásúak voltak, eleintén jól megfértek egymással.

1402-ben közös erővel visszafoglalták Dubiczamegyét Hervojától, mely még 1398-ban került birtokába.

Dubicza vármegye visszafoglalása rendkívül fontos volt a vránai perjelségre nézve, mert a vármegye legnagyobb része a perjel birtoka volt.¹

De éppen ekkor, midőn a vránai perjel visszanyerte legértékesebb birtokait, Hervója Vránát vette ostrom alá.

Bubek perjel bizva Vrána erődítményeiben, nem ment az ostromlott várának védelmére, hanem megjelent a pozsonyi országgyűlésen, a hol ő is aláírta azon okmányt, a mely szerint Zsigmond halálával a trón Albert osztrák hercezeget illeti meg. Még az országgyűlés alatt történetett, hogy Zsigmond elvette tőle a horvát báni méltóságot s azt Bessenyei Pálnak adományozta.

E mellőzés végkép elkeserítette, különben sem tartozván Zsigmond hívei közé, odahagyta a pozsonyi országgyűlést s Vránába ment, a várat október 11-én átadta nápolyi László hadvezérének Aldemarischo Alajosnak, a ki már szeptember 6-ika óta táborozott a vár környékén.

Bubek Imre példáját követve, a drávántúli rendházakban élő János-lovagok szintén a feléledt nápolyi párthoz csatlakoztak s nápolyi László trónkövetelőt támogatták.

Eberhard Albert zágrábi püspök, Bubek Imre egykori bántársa csillapítani igyekezett elkeseredését, még 1402-ben a János-lovagok részére Csázmán rendházat építtetett s az ottani rendtagnak ellátásáról gondoskodott.²

A felkelés lángja ekkorra már fennen lobogott a drávántúli országrészekben.

Bubek Imre elszakadása következtében, úgy a felvidéki, mint a szlavoniai nemesség jelentékeny része nápolyi László pártjára állott.

¹ Acta Monast. Dubic. I. 19.

² Kerchelich: Hist. Eccl. Zagrab. 151.

Bubek Imre 1403. év január havában hadaival megtámadta Ezdegei Bessenyő Pál horvát bánt, a kit hamis ígéretekkel magához esalt és fogságba vetett, de Garai Miklós és Maróthi János hadainak közeledtére foglyával Zárába menekült.

Midőn nápolyi Lászlót 1403 augusztus hó 5-én Zárában magyar királyllyá koronázták, a koronázáson a többek között megjelent Bubek Detre, Kanizsai János és Bubek Imre is, a kit az egybegyűltek hadvezérré választottak. Nápolyi László ügye azonban rövid idő múlva válságosra fordult.

Zsigmond hadvezérei Garai Miklós és Stibor vajda pozsonyi főispán könnyű szerrel kiverték László hadait az országból, a felkelők egymásután meghódoltak, csak Bubek perjel maradt hű nápolyi Lászlóhoz.

Mikor már a felkelők nagy része letette a fegyvert, Bubek perjel a János-lovagokat mozgósította Zsigmond hadai ellen, Maróthi János macsói bán azonban a perjel seregét Szlavóniában szétverte. Bubek Imre Boszniába menekült, Maróthi pedig ostrom alá vette a János-lovagok egyik várát Torvát; a vár hosszabb ideig ellenállott, de végre is a János-lovagok kénytelenek voltak kaput nyitani.

Az ostrom folyamán Maróthi bán egy nyíllövés következtében oly súlyosan megsebesült, hogy négy évig volt beteg.¹

A vránai perjel elleni hadjáratról részletesen megemlékezik Zsigmond király 1406. évi augusztus hó 1-én II. Garai Miklós részére kiállított adománylevele is.²

Zsigmond azonban 1403 október 23-án Bubek Detrének és fiának Imrének is megkegyelmezett, a vránai perjelség pedig visszakapta Torna és Dubicza várakat, a melyeket Zsigmond hívei a felkelő hadjárat folyamán elfoglaltak.³

De Bubek Imre nem sokáig maradt meg Zsigmond hűségében. Újabb és újabb összeesküvésekben vett részt s a lovagrendet Zsigmond ellen lázította.

A király 1405 november 28-án megfosztotta őt a perjel-

¹ Fejér: X. 4. 298.

² Hazai Okmt. VII. 432—445.

³ U. o. VII. 443.

ségtől s a perjelségi birtokok kezelését Pécsi Pál és Bessenyő Pál tárnokra bízta.¹

A pápa azonban tiltakozott az ellen, hogy a vránai perjelség birtokait világiak kezeljék, ezért előbb Caraffa Bertalant a lovagrend tagját, majd Farkasics János császmái prépostot bízta meg a perjelségi javak kezelésével.²

Naillac Philibert nagymester, a ki Zsigmond királylyal a jó viszonyt fenn igyekezett tartani, akként akarta megoldani a viszályt, hogy 1410-ben Ferando Mihályt nevezte ki vránai perjellé, csakhogy időközben nápolyi László 1409 június hó 9-én 100,000 aranyért eladta Dalmáciára vonatkozó jogait Velenczének s a signoriának átengedte Vránát is, melyet a velenczeiek nyomban el is foglaltak, így azután a nagymester által kinevezett új perjel kísérletet sem tett a vránai perjelség birtokba vételére, hanem lemondott az amúgy is üres címről.

Nemsokára Bubek Imre is elköltözött az élők sorából, mert 1412-ben Zsigmond király a császmái káptalan levéltárában levő oklevelében, mint néhairól emlékezik meg róla.³

Az alatt az idő alatt, míg a vránai perjelség betöltetlen maradt, a Vránához tartozó javak legnagyobb része idegen kézre került. Maga Vrána a velenczeiek birtokában volt. A magyar-szlavoniai rendtartomány fő nélkül maradt, a lovagok nagyrészt odahagyták a rendházakat, a lovagrend birtokait az egyháziak és világi urak nyerték adományul, a hatalmasok is sokat elfoglaltak a rend birtokaiból, már-már úgy látszott, hogy a magyar-szlavon rendtartomány megszűnik.

IV.

A konstanzi zsinat, a melyen a János-lovagok nagymestere is részt vett, új fordulatot adott a vránai perjelség ügyének.

Zsigmond még 1415. év első felében Nagymihályi Gergely

¹ Fejér : X. 8. 470.

² Theiner : Monum. Slav. Merid. I. 344.

³ Margalics Ede : i. m. II. 520.

fiának Albertnek adta a vránai perjelség javadalmaival, melyet később a János-lovagok nagymestere is megerősített.

Nagymihályi Albert egyike azoknak a keveseknek, a kik mindenkor híven kitartottak Zsigmond mellett, a kinek bizalmát teljes mértékben bírta is.

Ifjú éveiben mint apród kezdte pályáját Zsigmond udvarában. Rokonai közül Nagymihályi István fia István és György fia János az 1396 szeptember 28-án vívott nikápolyi csatában estek el. Valószínűleg ő is részt vett a nikápolyi hadjáratban, mert midőn Zsigmond 1397 április 19-én, iktató parancsot intéz a leleszi conventhez, a melyben meghagyja, hogy őt néhai testvére László nagymihályi részbirtokába vezessék be, különösen kiemeli hű szolgálatait, a melyekért a hűtlenségbe esett testvérének elkobzott birtokaival kívánta őt jutalmazni.¹

1411—1412-ben Scolari Fülöp (Ozorai Pipó) vezérlete alatt győzedelmesen harczolt a velenceiek ellen, neje, a kitől három fia János, László és György származott, — elhalván, a János-lovagrendbe lépett. Már mint a János-lovagrend tagja kísért el Zsigmondot a konstanzi zsinatra, hol a király a vránai perjelséggel kívánta jutalmazni hű szolgálatait. Mivel azonban Zsigmond 1415 július 21-én odahagyta Konstanzt, a nagymester hozzájárulását nem eszközölte ki számára.

Alig néhány hét mulva, hogy Zsigmond hosszas távollét után Londonból visszaérkezett a konstanzi zsinatra (1417 január 27.) Naillac Philibert nagymester február 12-én Nagymihályi Albertet vránai perjellé nevezte ki, egyben meghagyta neki, hogy a rend előjáróinak kinevezésénél nagyobb tekintettel legyen a magyarokra, végül mivel a rend birtokai nagyon megfogyatkoztak, elrendelte, hogy a magyar-szlavoniai rendtartomány a jövőben évenként mindössze csak 400 aranyat köteles a rend pénztárába befizetni.²

Zsigmond utóbb 1417 október 16-án, majd 1417 deczem-

¹ Gróf Sztáray-család oklt. II. 1—2., 11—12.

² Gr. Sztáray-család oklt. II. 176—177. — Hazai Okt. III. 303—305—310—311.

ber 22-én és 1418 márczius 12-én átírja és megerősíti a nagymester adománylevelét.¹

A mint Nagymihályi Albert a vránai perjelséget elnyerte, főtörekvése odairányult, hogy székhelyét Vránát, Velenczétől visszaszerezze.

Velenceze időközben kijavította Vránát. A János-lovagrend kérvényt adott be a signoriához, hogy adja vissza az elfoglalt várat, de Velenceze 1420 márczius 5-én a kérvényt azzal utasította el, hogy Vránát pénzen vette meg a nápolyi királytól.

Nagymihályi Albertet azonban Zsigmond bőkezűen kárpótolta Vránáért.

1418 augusztus 24-én új adománylevelet állított ki számára Sztárára, azon kikötéssel, hogy halála után Sztárát három fia fogja örökölni. 1419-ben pedig horvát-dalmát banná nevezte ki.²

Nagymihályi Albert meg is érdemelte Zsigmond király halálját, mert miként az 1427. évi adománylevelével kiemeli 1420 '22. években az «eretnek csehek» és a horvátországi lázadók ellen indított, valamint a havasalföldi hadjáratokban mindenkor a saját költségén kiállított fegyveresekkel harczolt; Horvátországba 250 lándzsás vitézt küldött a lázadók leverésére, az 1427. év elején megindított havasalföldi hadjáratban 225 lándzsás vitézzel vett részt, ez alkalommal Dán vajdát visszahelyezte uradalmába, a kit vetélytársa Radul másképp Praznaglava török segítséggel leszorított volt.

Mindezen érdemeinél fogva, a király neki valamint fiainak Jánosnak, Lászlónak és Györgynek adományozta a nagylaki uradalmat Csanád vármegyében, a hozzátartozó Nagylak, Palota, Mezöhegyes stb. helységekkel, valamint a szentgyörgyi uradalmat Krassó vármegyében.³

De Nagymihályi Albert a szentszéknél és Rhodusban is kedvelt ember volt.

Ennek jeléül Lucius de Janua a rhodusi nagymester procuratora, a pápától nyert meghatalmazás alapján Nagymihályi

¹ Ljubics Listine VII. 205. 217.

² Fejér: X. 6. 244.

³ Pesthy Frigyes: Krassó Várm. Tört. III. 310.

Albert vránai perjel fiainak János pozsegai prépostnak és Györgynek bűnbocsátó levelet adott.¹ Nagymihályi Albert nemcsak a harcztéren, de mint gazdálkodó is jól megállotta a helyét.

A mint hazaérkezett Konstanzból nyomban hozzáfogott a lovagrend vagyoni ügyeinek rendezéséhez.

Főfeladatául elsősorban az utóbbi évek viharai között elidegenített vagy elfoglalt birtokok visszaszerzését tekintette.

Rátkai István pekreczi várnagy már 1421-ben tiltakozott a vránai perjel nevében a zágrábi káptalan előtt, hogy Gelet fia a lovagok csáktornyai várához tartozó földeket elfoglalta.²

1424—25. években a vránai perjelnek Halmi Jakabbal és társaival volt pere, 1426 július 1-én Tolna vármegye közgyűlésén tiltakozik a székesfehérvári káptalan ellen Fadd elfoglalása miatt. 1428 június 27-én kérelmére a sümegi convent tartott vizsgálatot egy birtokügyben.³

Nagymihályi Albert erélyes fellépése buzdítólag hatott az egyes rendházakra is, melyeknek főnökei ezentúl már nem nézték tétlenül a lovagrend birtokainak elfoglalását.

Midőn 1424-ben Rozgonyi Zsigmond és István Timárt elfoglalták s e birtokokat csókakői várukhoz csatolták, a székesfehérvári János-lovagok felemelték tiltakozó szavukat, ezúttal sikerrel, mert Zsigmond király 1437-ben elrendelte e birtok visszaadását s abba a lovagok be is lettek iktatva.

1426-ban a székesfehérvári lovagok és a káptalan között egy 1372 óta húzódó nagyarányú per nyert befejezést Garai Miklós nádor ítéletével, a székesfehérvári rendház tulajdonát képező Szentkirályföldre nevű birtokhoz tartozó Szent Györgytemplom és Szárszabadi között fekvő földterület tulajdonjoga ügyében, a melyet a káptalan elfoglalt.⁴

1428-ban a székesfehérvári és más házakban élő János lovagok újból a husziták ellen vonultak.

Ebben az évben a husziták betörték Magyarországra s

¹ Orsz. Lev. Dl. 11. 157.

² U. o.

³ Fejér: X. 6. 840. — X. 6. 861.

⁴ Fejér: X. 6. 837.

Pozsony környékét elpusztították, ez alkalommal a város falain kívül eső kórház is áldozatul esett a husziták dühének.

Naillac Philibert nagymester halála után egy ideig ismét feszült volt a viszony a János-lovagok és Zsigmond között.

Kevéssel azután, hogy a nagymesteri széket Fluviani Antal (1421—1437) foglalta el, számos panasz merült föl, hogy Zsigmond a rend magyarországi jószágait lefoglalja és azokat egyházi vagy világi uraknak adományozza.

A lovagoknak Rhodusban 1428 május 23-án tartott nagygyűlésén a nagymester panaszosan felemlítette az egybegyűlt rendtagok előtt Zsigmond király ezen eljárását, mire a rend elhatározta, hogy követeket küld a királyhoz.¹

Ez a panasz nem is volt alaptalan. Ép ezidőtájt kerültek a lovagok esztergomi és budafelhévi rendházaihoz tartozó birtokok Csetneki László kezébe.

Csetneki László Zsigmond király egyik meghitt embere, az ősrégi Csetneki családból származott, mely közös törzsből ered a Pelsőczy Bube (Bebek) családdal. Névadó őse László, a ki 1320-ban Csetnek várát nyerte osztályrészsül, kinek fia László 1397 óta esztergom-szentgyörgymezei prépost, 1423 óta a kir. kápolna lelkésze, 1425-ben az esztergomi és a buda-felhévi rendházakhoz tartozó javadalmakat nyerte adományul; mivel nem volt a lovagrend tagja, a két rendház javadalmainak kormányzója címet nyerte. Meddig bírta e javadalmakat, pontosan nem állapítható meg. 1436-ban, mint az esztergomi és a budafelhévi rendházak kormányzója Körmöczbánya város részére kiváltságlevelet állított ki, 1439-ben a nyitrai püspökség javadalmait nyerte, majd Nyitra vármegye főispánja lett, de még 1447-ben is csak választott nyitrai püspöknek czimeztetik.²

Zsigmond neheztelését még másfelől is érezte a renddel.

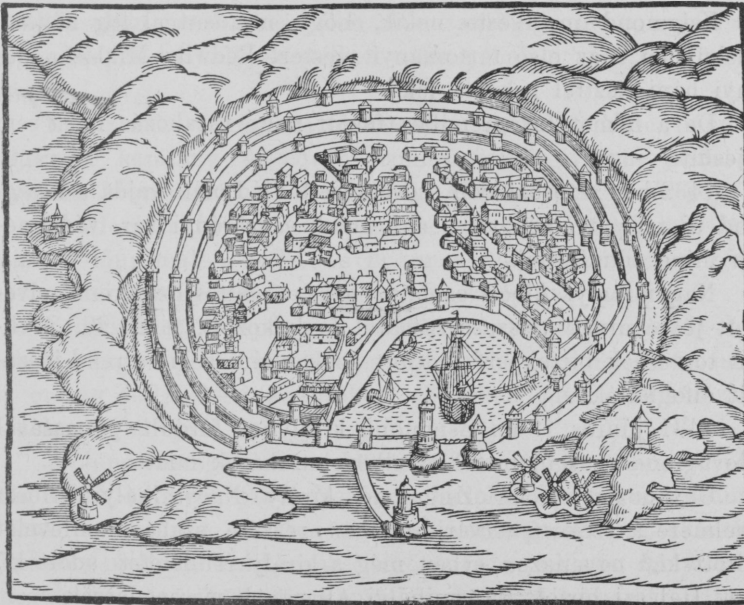
Ezen időtájt szinte tüntetőleg kereste a német lovagrend szolgálatait.

¹ Karl Falkenstein i. m. 141. — Theiner i. m. II. 245—46. — Knauz Nándor: Magyar Sion 1865. 663.

² Turul: I. 39. 77. — Királyi könyvek XXII. 356. — Gróf Zichy Okmt. IX. 165.

Hogy a német lovagrend iránti ragaszkodását kimutassa, nejével együtt belépett a rend confrateri közé, sőt Redwitzi Miklóst, a német lovagrend tagját, mint tanácsadót, állandóan maga mellett tartotta, a ki egyúttal fenntartotta az összeköttetést a királyi udvar és a lovagrend között.

Zsigmond a törökök elleni védelem szervezése céljából Szőrényben egy határőrvidéket szándékozott létesíteni, mely

Rhodus.

célból a német lovagrendet óhajtotta a szőrényi bánszágban és a Bérczaságban letelepíteni.

E terv eredetileg IV. Béláé volt, a ki a János lovagrendet telepítette le az Alutta völgyébe, hogy a tatárok újabb betörését megakadályozzák.

A közbejött akadályok miatt azonban a lovagok csak nagyon rövid ideig tartózkodtak Szőrényben, minélfogva a határőrvidék szervezése meghiúsult.

Zsigmond már 1420 óta foglalkozott a német lovagrend-

nek megtelepítésével, hogy mennyire komolyan vette e tervet, mutatja azon körülmény, hogy 1426-ban négy ízben irt e tárgyban a német lovagrend nagymesterének.¹

De e terv, mint annyi más, nem került kivitelre.

Csupán annyi történt, hogy Russdorf Pál a német lovagrend nagymestere 1429-ben Redwitz Miklós vezérlete alatt hét lovagot küldött Magyarországra, ezek a szükséges hadi felszerelésekkel ellátva beültek Szörény várába.

Zsigmond megígérte nekik, hogy mindent el fog követni érdekükben s az első tartományi mestert Redwitz Miklóst szörényi báni tiszttel ruházta fel.²

De a német lovagrendhez fűzött nagy várakozás most sem teljesült.

1432-ben a törökökkel szövetkezett Vlád oláh vajda a lovagrend új telepét elsöpörte s a lovagok a szörényi vár védelmében mind elhullottak.

Nagymihályi Albert ezalatt egyre a János-lovagrend elvesztett jószágainak visszaszerzésével foglalkozott. 1428/29. években tömérdek birtokpert indított azok ellen, a kik a rend jószágait elfoglalták.³

1431 június 18-án Zsigmond királyhoz fordult panaszával a lovagrend csurgói birtokán elkövetett károk miatt.

Ugyanezen évben Zsigmond király Nagymihályi Albert kérelmére a székesfehérvári rendház részére szabadalomlevelet állított ki,⁴ ugyanazon évben még a király rendeletet adott ki, hogy Halászi birtok Nagymihályi Albertnek visszaadassék.

A birtokpererek nem szüntek meg a következő években sem. 1431-ben Mihály faddi plébános a székesfehérvári lovagok nevében tiltakozik Rozgonyi István és neje Szentgyörgyi Czecczilia ellen, a miatt, hogy a rend több birtokát Somogy vármegyében hatalmasul elfoglalták.⁵

¹ Fejér: X. 7. 115.

² Millenn. Tört. III. 569.

³ Fejér: X. 6. 946., 948.; X. 7. 123—125.

⁴ Károlyi János: Fejérvárm. tört. II. 663.

⁵ Fejér: X. 7. 381.

1432 június hó 16-án maga Nagymihályi perjel megjelent Tolna vármegye alispánja előtt, tiltakozott Archai Albert ellen, egy puszta elfoglalása miatt.¹

1433-ban midőn Zsigmond király a törökök és a husziták elleni védelmi intézkedések szempontjából az ország haderejét összeíratta, a vránai perjel ezen összeírásban 500 lovassal, vagyis egy banderiummal szerepel a törökök elleni hadseregben.²

Nagymihályi Albertnek azonban már nem volt alkalmja a törökök ellen banderiuma élén sikra szállani, mert egy 1434 november 28-án kelt oklevélben mint néhairól van róla említés téve.³

Ekkor már a raguzai származású Thallóczi Máté nándor-fehérvári kapitány és cowini comes volt a vránai perjelség javainak kormányzója s a perjelségi birtokok haszonélvezője.

Thallóczi akkoriban már egyike volt a délvidék leghatalmasabb főurainak s 1436-ban mikor horvát bánná lett, a törökök elleni küzdelemben vezérszerepre volt hivatva.

Zsigmondot, e lépésre, a melylyel a János-lovagrend birtokait világi kezekre bízta, főleg azon körülmény készítette, hogy az ország déli vidéke a törökök ellenében minél hathatósabb védelemre találjon.

A János-lovagoknak a drávántúli országrészekben — Vránán kívül — mely akkor Velenceze birtokában volt, még számos várak volt, mint Bélavár (Varasd vármegyében), Csáktornya (Pakrácz mellett), Velika vár (Körös vármegye) stb., mely várak megtartása a törökök elleni védelmi intézkedésekben rendkívül nevezetes szerepet játszott.

Zsigmond ezenkívül még Thallóczinak adta Gyurgyevác és Klissa várakat is.

A vránai perjelség birtokainak jövedelmeiből kellett azután Thallóczinak e várak fenntartásáról gondoskodnia.

Thallóczi Máté azonban 1439-ben betegeskedése miatt lemondott a vránai perjelségi javak kormányzóságáról, helyét

¹ Fejér: X. 7. 447.

² Hadtört. Közl. 1892. 592.

³ Orsz. Lev. Dl. 126. 41.

öccse János foglalta el, a ki 1439-ben már mint valóságos vránai perjel kezd szerepelni.

Thallóczy János perjelségével egy új korszak vette kezdetét a magyarországi János-lovagok történetében.

A törökök elleni küzdelemben négy évtizeden át mindenkor ott találjuk a vránai perjeleket a Hunyadiak oldalán. Thallóczy János, mint Nándor-Fejérvár parancsnoka jelentékeny szerepet játszott az 1440-46. évi török hadjáratokban, utóda Székely János Hunyadi János egyik leghűbb fegyvertársa főleg Jajeza várának 1464. évi hősi védelmével iktatta nevét hadtörténelmünk legfényesebb lapjaira.

Dr. REISZIG EDE.

